

Een mediterrane stinzenkoningin

Bostulp — *Tulipa sylvestris* (v,377 – 1828)

De tulp staat symbool voor Nederland. Toch is het bolgewas allesbehalve inheems. De Vlaamse plantkundige Rembert Dodoens omschrijft de bloem als ‘een vreemd ende uitlantsch gewas’. Ze werd in de zestiende eeuw als exoot uit het Ottomaanse rijk geïntroduceerd. Betekent dat dat alle Nederlandse tulpen een Turkse oorsprong kennen? Nee, één tulp vertelt een ander verhaal en verdiende daarom een plekje in de *Flora Batava*.

De bostulp kwam niet uit het oosten, maar uit het zuiden. Uit het Middellandse Zeegebied, om precies te zijn. In tegenstelling tot andere tulpensoorten bleef de bostulp niet netjes binnen de tuinborders. Zij ontsnapte en vestigde zich in het wild. Tegenwoordig is de bostulp een zeldzame soort in Nederland, verwilderd op buitenplaatsen, kasteeltuinen en landgoederen. Ondanks de naam betreft het hier geen bosplant. Ze bloeit liever in de volle zon, op voedselrijke, vochtige, grasachtige plekken. De naam bostulp lijkt een verkeerde vertaling van de Latijnse soortnaam *sylvestris* te zijn. Dit woord duidt op een plant van het woud, maar ook gewoon op een wilde plant. Eigenlijk zou de naam ‘wilde tulp’ passender zijn.

De bostulp bereikte de Lage Landen in de tweede helft van de zestiende eeuw, in dezelfde periode als Ottomaanse tuintulpen. Toen was de bostulp bekend onder andere namen: gele narcis (*Narcissus luteus*), kleine tulp (*Tulipa minor*), Bologna-tulp (*Tulipa Bononiensis*) of Montpellier-tulp (*Tulipa Monspelliensis*). Zoals deze namen verraden, kwamen de eerste bostulpen uit de Cevennen bij Montpellier, Zuid-Frankrijk (rond 1565) en kort daarna uit Bologna in Noord-Italië. Verschillende beroemde Vlaamse botanici waren bij de introductie van deze soort betrokken. Matthias de Lobel had als eerste bostulpbollen uit de Cevennen uitgegraven en naar Antwerpse vrienden gestuurd, Rembert Dodoens publiceerde in 1568 de eerste wetenschappelijke beschrijving van de bostulp, gebaseerd op De Lobels bostulpen uit Montpellier, en

Carolus Clusius kreeg bostulpen uit Bologna van de beroemde Italiaanse botanicus Ulisse Aldrovandi. Deze heren faciliteerden de verspreiding van de bostulp, daarbij geholpen door hun mecenasen, de rijke tuineigenaren als Karel van Sint-Omaars en Jean de Brancion.

Na de introductie van de bostulp duurt het nog twee eeuwen voordat ze voor het eerst als een wilde soort van de Nederlandse flora vermeld wordt. Dat lezen we in deel vijf van de *Flora Batava* (1828). Een zekere heer Six zag rond 1770 wilde bostulpen ‘om het slot van Hagestein’. Deze tulpen groeiden blijkbaar rond kasteel Hagestein in Vianen, in de regio Utrecht. Het kasteel werd afgebroken in 1855, en misschien zijn er inmiddels geen bostulpen meer in de omgeving te vinden. Maar gedroogde exemplaren van deze oudste wilde bostulpen van Nederland kan men nog steeds bewonderen in de collectie van Naturalis Biodiversity Center in Leiden. We lezen verder in de *Flora Batava* dat de bostulp ook in Friesland wild groeide, in Ferwerderadeel en Weidum, en ook in Hoorn, in Noord-Holland. Nog een paar historische vindplaatsen vinden we in de *Flora Frisica* van 1840: ‘in den Prinsentuin te Leeuwaarden, en bij Huizum op Sixma-state, te Stiens, te Jelsum en menigvuldig te Kornjum onder de boomen’. Daar komt de bostulp nog steeds talrijk voor en kleurt ze elke april het landschap geel.

Na een eeuwenlange reis is de bostulp inmiddels een inheems element van de Nederlandse flora geworden. Vandaag behoort ze tot de meest geliefde stinzenplanten. Dat zijn planten met een bijzondere cultuurhistorische achtergrond, verwilderde voorjaarsbloemen die ooit als sierplanten geïntroduceerd werden. De naam stinzenplanten komt uit Friesland, waar oude landhuizen stinzen genoemd worden. De bostulp is zelfs de ‘koningin van de stinzenplanten’ genoemd; de enige wildgroeïende tulp in Nederland.